

LAUSUNTO

Helsinki, 14.09.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

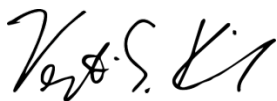
Viite: STM076:00/2018

Asia: Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Anna Järvinen, anna.jarvinen@soste.fi, puhelin 050 586 5677

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE kannattaa ehdotettuja korotuksia vähimmäismääriin etuuksiin ja takuueläkkeeseen. On myönteistä, että ensisijaisten etuuskien tasoa korotetaan ja näin vähennetään ihmisten tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Pienituloisten aseman parantamiseksi tulisi lisäksi kompensoida vuodelle 2018 tehdyt perusturvan indeksijäädytykset ja perua indeksijäädytykset vuodelle 2019.
- SOSTE kannattaa ehdotettuja parannuksia lapsiperheiden aseman parantamiseksi. Muutokset parantavat lasten välistä yhdenvertaisuutta. Adoptioperheiden vanhempainvapaiden yhdenvertaisuutta suhteessa perheisiin, joihin syntyy lapsi, on edelleen kehitettävä.
- SOSTE kannattaa lääkekorvausten vuosiomavastuun alentamista, mutta näkee, että omavastuu on tasoltaan edelleen liian korkea. Ratkaisuksi SOSTE esittää palvelu-, matka- ja lääkemaksukattojen yhdistämistä ja niiden yhteenlasketun tason sitomista takuueläkkeen tasoon (775 e).

SOSTE kannattaa ensisijaisiin etuuksiin tehtäviä korotuksia

SOSTE kannattaa esityksessä ehdotettuja korotuksia takuueläkkeeseen sekä nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärään. Kannatamme myös työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen minimiansaintaraja korottamista takuueläkkeen suuruiseksi. On hyvä, että minimiansaintaraja sidotaan jatkossa takuueläkkeeseen niin, että sen taso seuraa takuueläkettä. SOSTE kannattaa myös vähimmäismääräisen sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan, erityishoitorahan ja kuntoutusrahan korotuksia.

Lakisääteisessä perusturvan tason arvioinnissa on aiemmin todettu, että perusturvan taso ei riitä kattamaan kohtuullisen vähimmäiskulutuksen menoja. Viime vuosina perusturvaetuuksia on vielä heikennetty erityisesti indeksileikkausilla ja -jäädytyksillä. SOSTEn [selvitys](#) osoitti, että leikkausten seurauksena pienituloisten toimeentulo on vaikeutunut. Leikkaukset ovat kohdistuneet etenkin työttömiin, lapsiperheisiin ja opiskelijoihin. Ehdotetut korotukset vähimmäismääriin etuuksiin ja takuueläkkeeseen ovat oikean suuntaisia toimia pienituloisten aseman parantamiseksi. On myönteistä, että ensisijaisten etuuskien tasoa korotetaan ja näin vähennetään ihmisten tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Aiemmin päätetyt 200 miljoonan euron indeksijäädytykset kuitenkin heikentävät edelleen perusturvaetuuskien tasoa. Pienituloisten aseman parantamiseksi tulisi kompensoida vuodelle 2018 tehdyt perusturvan indeksijäädytykset ja perua indeksijäädytykset vuodelle 2019.

Ehdotetut muutokset lapsiperheiden aseman parantamiseksi lisäävät lasten yhdenvertaisuutta

Oikeus äitiysrahaan raskauden keskeytyksen jälkeen, myös oikeus isyysrahaan huomioitava

SOSTE kannattaa esitystä, että jatkossa henkilöllä olisi oikeus äitiysrahaan, kun raskaus on keskeytetty 154 päivän jälkeen. Kyse on aina tilanteista, joissa raskauden jatkuminen vaarantaisi äidin hengen tai terveyden, tai joissa sikiöllä on raskauden myöhäisessä vaiheessa todettu vaikea sairaus tai ruumiinvika. Perheiden näkökulmasta kyse on lapsen menetyksestä aivan samalla tavoin kuin myöhäisissä keskenmenoissa ja kohtukuolemissa, joissa äitiysrahaoikeus on jo voimassa. Esitetty muutos turvaisi myöhäisen keskeytyksen kokeneiden äitien toipumista synnytykseen liittyvistä fyysisistä ja hormonaalisista muutoksista ja antaisi heille aikaa myös surutyön aloittamiseen.

Yksinhuoltajien vanhempainrahakautteen pidennys

SOSTE näkee myönteisenä ehdotuksen, että lapsesta yksin huolehtivalle vanhemmalle tulisi oikeus vastaavan pituiseen vanhempainrahakautteen kuin kahden vanhemman perheiden yhteenlaskettu vanhempainrahakausi. Tämä vahvistaa lasten yhdenvertaisuutta riippumatta perhetyyppistä, jossa he elävät.

Monikkoperheiden vanhempainpäivärahausuihin pidennys

SOSTE kannattaa esitystä, että isyysraha myönnettäisi jatkossa monikkoperheiden isille pidennettynä. Myönteistä on myös, että yksin lapsista huolehtivan monikkoäidin vanhempainrahakautteen tulisi vastaava pidennys. Nykyisessä isyysrahakautta koskevassa laissa lapsikohtaisuus on huomioitu kaikilla muilla paitsi monikkolapsilla ja yhtäaikaisesti adoptoiduilla lapsilla. Ehdotettu muutos parantaisi lapsien yhdenvertaisuutta. Kun perheeseen syntyy tai adoptoidaan samalla kertaa useampi lapsi, voi tilanne olla kuormittava vanhemmille ja on tärkeää, että he voivat olla yhdessä hoitamassa lapsia kotona mahdollisimman pitkään.

Adoptiovanhempien vanhempainrahausuihin parannuksia

SOSTE kannattaa ehdotusta, että jatkossa kaikilla lapsen oman perheensä ulkopuolelta adoptoivilla olisi oikeus vanhempainrahaan. Lain muotoilussa tulee varmistaa, että kaikki adoptioluvan saaneet ovat oikeutettuja vanhempainvapaisiin riippumatta palvelunantajan käyttämisestä (esimerkiksi sukulaisadoptiossa).

Kannatettavaa on adoptiovanhemman vanhempainrahakauden pidentäminen niin, että se vastaisi biologisten vanhempien äitiys- ja vanhempainrahakautta, myös yksin adoptoivan naisen kohdalla. Myönteistä on myös, että jatkossa vanhempainrahausuihin ei ole enää sidottu lapsen ikään hoitoonottamishetkellä.

SOSTE kannattaa adoptiovanhempien saattamista yhdenvertaiseen asemaan biologisten vanhempien kanssa mahdollistamalla työskentely tai opiskelu vanhempainrahakaudella vastaavasti kuin biologisille vanhemmillekin.

Edelleen kuitenkin adoptioerheiden asemassa suhteessa perheisiin, joihin syntyy lapsi, on eroja. Miksi ylläpidetään erilaisia termejä, jotka eivät tue yhdenvertaisuutta? Esimerkiksi vapaiden erilaiset nimitykset vaikuttavat päivärahaprosentteihin (biologinen äiti 90 % 56 pv, adoptioäiti 70 %) sekä työehtosopimusten mukaan maksettavien palkallisten jaksojen ulkopuolelle jäämiseen. Isyysrahaa voidaan maksaa biologisen äidin avio- tai avopuolisolle, adoptioäidin tapauksessa vain aviopuolisolle. Lapsen kuoleman kohdalla biologiset vanhemmat ja adoptiovanhemmat ovat eri asemassa vanhempainvapaiden suhteen. Yli 3-vuotiasta lasta hoitavalle adoptiovanhemmalle ei kerry eläkettä perhevapaiden ajalta.

Esityksessä vanhempainrahan edellytyksenä oleva adoptiolautakunnan lupa on vaatimuksena vain kansainvälisessä adoptiossa. Lupavaatimuksen tulisi olla yhtäläinen kotimaisessa ja kansainvälisessä adoptiossa. Lain perusteluiden muotoilussa tulee huomioida, että perheensisäisessä adoptiossa lapsen ei tarvitse olla puolison biologinen lapsi.

Kunnallisen luottamustoimen hoitaminen ei vaikuttaisi enää vanhempainrahan maksamiseen

SOSTE kannattaa ehdotusta, että kunnallisen luottamustoimen hoitamista ei enää pidettäisi vanhempainrahan maksamiseen vaikuttavana ansiotyönä. Tämä mahdollistaa paremmin myös pienten vanhempien poliittiseen toimintaan osallistumisen. On tärkeää, että päätöksentekoon osallistuu eri

ikäisiä ja eri elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Ehdotus vahvistaa yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia.

Lääkekaton alentaminen kannatettava, mutta maksukattoja kehitettävä edelleen

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslain mukaisten lääkekorvausten vuosiomavastuuosuutta alennettavan 572 euroon. SOSTE kannattaa esitystä.

Lääkekorvausjärjestelmää ollaan parhaillaan kehittämässä, sillä järjestelmään kohdistuu paljon muutospaineita. SOSTE näkee vuosiomavastuun tason merkittävän laskemisen yhdeksi tärkeimmistä päämääristä, sillä lääkekatolla on merkitystä henkilöille, jotka käyttävät paljon lääkkeitä ja toisaalta henkilöille, jotka käyttävät huomattavan kalliita lääkkeitä. Lääkkeiden käyttö on Suomessa jakautunut hyvin epätasaisesti. Suuret lääkekustannukset kasautuvat pienelle väestöosalle, jolloin suurin osa lääkkeiden käyttäjistä ei saavuta vuosittaista lääkemaksukattoa.

Lääkkeiden vuotuinen omavastuuosuus on Suomessa tasoltaan korkea muihin pohjoismaihin ja Iso Britanniaan verrattuna. Maksukattoa on alennettu vuosina 2013 noin 50 eurolla ja 2014 noin 70 eurolla, mikä on hieman helpottanut paljon lääkkeitä käyttävien tilannetta. Maksukatto on kuitenkin edelleen korkealla tasolla ja vaikeuttaa monien pienituloisten terveyden hoitoa ja arjessa selviytymistä. Katri Aaltosen väitöskirjan (2017) mukaan Suomessa noin joka kymmenes jättää ainakin toisinaan lääkkeen ostamatta kustannusten vuoksi.

Vuonna 2018 käytössä on kolme eri maksukattoa: maksukatot palveluille (683 €), lääkkeille (605,13 €) ja terveydenhuollon matkoille (300 €). Ne ovat yhteensä lähes 1 600 euroa. SOSTEn näkemyksen mukaan palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot tulee yhdistää yhdeksi maksukatoksi, jonka tason tulee olla korkeintaan takuueläkkeen määrä. Erilliset maksukatot kuitenkin säilyisivät ja niitä seurattaisiin jatkossakin. Kunkin erillisen maksukaton täytyessä asiakas ei maksaisi kyseistä palvelu-, matka- tai lääkekohtaista maksua. Kun palveluista, matkoista ja lääkkeistä perityt maksut ylittävät maksukaton (775 €), ne olisivat tämän jälkeen maksuttomia.

SOSTEn selvitys: Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019, Pertti Honkanen. https://www.soste.fi/media/pdf/tiedotteet/soste_sosiaaliturvaraportti_14022018_valmis.pdf